

ІНВЕСТИЦІЙ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

УДК [330.322:005.336.4]:338.1

Нісфоян С. С., аспірант
кафедри економіки та організації виробництва
Кіровоградський національний технічний університет

Досліджені питання, що стосуються активності інвестиційної діяльності у людський капітал на макрорівні у вигляді ряду індексів соціально-економічного розвитку країни, які характеризують її положення в міжнародному співтоваристві.

Исследованы вопросы, касающиеся активности инвестиционной деятельности в человеческий капитал на макроуровне в виде ряда индексов социально-экономического развития страны, характеризующие ее положение в международном сообществе.

The problems related to the infestation activity into human capital on macro level have been investigated as a series of indices of socio-economical development of the country at the international community.

Ключові слова: *людський капітал, інвестування в людський капітал, індекс людського розвитку, індекс якості життя.*

Прагнення економістів до вимірювання повернення від інвестицій переноситься із суто економічної сфери до соціально-економічної, в межах якої розглядається теорія людського капіталу. Інвестиції в людський капітал зарубіжні та вітчизняні дослідники – Г. Беккер, Д.П. Богиня, Х. Боуен, О. А. Грішнова, Дж. Денісон, В. І. Куценко, Л.І. Михайлова, В. В. Онікієнко, Р. Солоу, Т. Шульц – розглядають на всіх рівнях управління. На макрорівні – це витрати держави в освіту (формальну та неформальну), охорону здоров'я (медичне обслуговування, профілактика захворювань, зміцнення імунітету, поліпшення фізичного та емоційного стану населення країни), мобільність зайнятого населення з метою пошуку роботи із більшим рівнем оплати праці, формування у населення активної життєвої,

суспільної та політичної активності у формуванні демократичного суспільства, здійснення фундаментальних досліджень; на мікрорівні – витрати на професійне навчання та розвиток персоналу загалом, охорону здоров'я, формування у працівників вмінь щодо підтримки нормальних міжособових стосунків тощо.

На рівні держави витрати націлені на підвищення соціально-економічного становища та зайняття нею слушного місця в міжнародному співтоваристві; на рівні окремого господарюючого суб'єкту – підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та працівників, але в умовах політичної та економічної нестабільності в суспільстві – отримання виключно швидкого економічного ефекту, врахування стратегічних перспектив більшістю власників бізнесу не розглядається. Тому метою статті виступає визначення необхідності здійснення інвестицій в людський капітал на макро- та мікрорівні в умовах соціально-економічної та політичної кризи в країні.

Дослідження природи витрат на персонал неможливо здійснити без вивчення питання інвестицій в людський капітал, адже воно розкриває економічну й соціальну сутність вигід матеріального та морального характеру. Якщо характеризувати стан людського капіталу на макрорівні країни, то він матиме суто формальне відображається через сукупність коефіцієнтів. Серед таких вагоме експертне та порівняльне значення мають індекс людського розвитку, індекс якості життя, середній рівень заробітної плати тощо.

За індексом людського розвитку Україна у 2010 р. посіла 69 місце порівняно з 85 у 2009 р., який розраховується базуючись на субпоказниках здоров'я та довголіття, доступу до освіти та гідного рівня життя. Незважаючи на збільшення тривалості життя в Україні з 68,2 до 68,6 років у 2009 р., у рейтингу вона посідає 104 місце із 169 країн, що приймали участь у дослідженні.

За показником доступу до освіти Україна посіла 17 місце з середньою тривалістю навчання у 11,03 роки. Найбільший цей показник в Норвегії – 12,6 роки, найменший в Мозамбіку – 1,2 роки. Індекс освіти у світі – 0,436, тобто Україна його перевищує в 1,8 рази.

За показником гідного рівня життя або валового національного доходу на душу населення у доларах США Україна посідає 90-те місце серед 169 країн. За даним показником у розмірі 6535 дол. США Україна знаходиться нижче Албанії, Азербайджану, Туркменістану та Китаю.

За індексом якості життя у 2010 році, який був опублікований International Living [1], Україна набрала 62 бали з можливих 100 і зайняла 68 місце серед 194 країн світу, випередивши інші країни на пострадянському просторі, за винятком прибалтійських республік та Молдови. У 2011 році Україна із 60 балами посіла 73 місце, спустившись за 2010 рік вниз на 5 місць. [2].

Якщо визначати рівень капіталізації людського капіталу у вигляді отриманої заробітної плати, то в Україні спостерігається один з найнижчих показників у Європі – 223 євро у 2010 р. проти 4570 євро у Швеції, 3890 євро у Франції, 240 євро в Румунії.

При порівнянні результатів надходжень від інвестицій з обсягами інвестиційних коштів отриманий ефект є цілком очікуваним – падіння рейтингових показників України в розрізі соціально-економічних вимірників.

За даними міжнародних експертів частка ВВП, яка виділяється на потреби здоров'я повинна бути не менше 5-7% (в Україні – 3,64% у 2010 р., 3,4% у 2009 р., 3,3% у 2008 р., 3,4% у 2007 р.).

Витрати державного бюджету України на сферу освіти протягом останніх 5 років зросли втричі (від 9,9 млрд. грн. у 2005 р. до 28,8 млрд. грн. – у 2010 р.). Але дані суми не є порівняними в абсолютних вимірниках з даними розвинених країн. Так, державні та приватні витрати на освіту в США в цьому ж році склали 965 млрд. дол. [3] Основними витратними статтями бюджету є асигнування на середню освіту (42% всіх витрат), вищу освіту (30%), дошкільну освіту (12%) та професійно-технічне навчання (6%). Близько 4% витрачається на позашкільну освіту й роботу з дітьми, ще 1% – на післядипломну освіту. Лише по 0,5% річних бюджетних асигнувань витрачається на матеріально-технічне забезпечення учбових закладів і дослідження і розробки у галузі освіти. При цьому понад 90% державних інвестицій в галузь освіти спрямовується на утримання – заробітну плату, сплату комунальних послуг, харчування та ін. [4]. При зверненні до нормативно-правового регулювання сфери освіти знаходимо факти, згідно з якими необхідний обсяг бюджетних асигнувань на сферу освіти повинен складатися у розмірі не менш 10% від валового внутрішнього продукту (ст. 61 Закону України “Про освіту”). Однак жодного разу з моменту набуття незалежності Україні не вдавалося вийти на такий рівень фінансування освіти.

Визначаючи капіталізований рівень людського капіталу через заробітну плату, слід визнати, що протягом 2008-2009 р. спостерігається скорочення індексу реальної заробітної плати до відповідного місяця минулого року, а в 2010 р. він становить 110,2% [2].

Співвідношення обсягів інвестицій у людський капітал та повернення від них свідчить про існування потенціалу його збільшення, про що свідчить ряд загальноприйнятих індексів соціально-економічного становища країни в розрізі людського розвитку. Якщо інвестування в освіту, охорону здоров'я, мобільність, фундаментальні дослідження є обов'язковими статтями витрат на рівні держави, то більшість власників бізнесу дотримуються думки про недоцільність інвестування в людський капітал, який акумулюється у знаннях, навичках, професійних компетенціях, рівні здоров'я та витривалості найманих працівників. Уникнути цього становища можливо за умови формування державної політики сприяння формування та розвитку людського капіталу, згадки про що спостерігаються у ряді документів державного рівня. Проте практична реалізація постулатів, закладених в них, знаходиться в площині ментально-цінісного сприйняття практичної реалізації механізму людського капіталу.

Література.

1. <http://internationalliving.com/2009/01/qofl2009/>
2. Підсумковий моніторинг розвитку соціальної сфери України за 2010 рік: Центр перспективних соціальних досліджень [Електронне видання] // Режим доступу: http://cpsr.org.ua/index.php?option=%20com_content&view=article&id=148:-2010-&catid=17:2010-06-10-20-44-31&Itemid=24
3. Тарасова О. В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку // Вісник національної академії Прикордонної служби України. Педагогічні науки. – 2011. – № 3 [Електронне видання] // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_3/11tovspr.pdf
4. <http://www.rb.com.ua/ukr/marketing/tendency/8324/>